

Opgave 2 Politiek en emoties

Een politicus die zijn emoties toont, vinden we tegenwoordig heel gewoon. Toen in 2012 het kabinet-Rutte I viel terwijl Nederland in een crisis verkeerde, bleef Mark Rutte bijvoorbeeld lachen. Als Rutte indertijd lachte vanuit vreugde over het vooruitzicht om met een nieuw kabinet meer maatregelen te kunnen uitvoeren ter verbetering van de situatie in Nederland, dan kan zijn emotie aansluiten bij Spinoza's definitie van blijdschap.

- 2p 6 Leg uit dat Rutttes emotie kan aansluiten bij Spinoza's definitie van blijdschap aan de hand van wat Spinoza verstaat onder een hartstocht.

Volgens hoogleraar sociale psychologie Gerben van Kleef is het beeld van een emotionele politicus niet vanzelfsprekend.

tekst 4

In de politiek draait het immers om weloverwogen standpunten en rationele argumenten. In dat krachtenveld is geen plaats voor emoties. Het tonen van emoties wordt in de politiek van oudsher gezien als een teken van zwakte (...). Wie zijn emoties niet weet te beheersen, heeft kennelijk geen controle over zichzelf en vermoedelijk dus ook niet over de situatie. Dit maakt zo iemand ongeschikt voor een verantwoordelijke positie in de politiek. Een politicus moet stabiel, rationeel en evenwichtig zijn, en daarbij passen geen emoties.

bron: Trouw, 11 september 2012

Maar aan de andere kant ziet hoogleraar Van Kleef juist dat politici die hun emoties tonen, tegenwoordig steeds meer worden gewaardeerd.

tekst 5

Een lijsttrekker die zijn emoties toont, behaalt een electoraal voordeel. Het zou namelijk verraden waar een politicus écht voor staat. (...) Emoties verraden dat iemand iets belangrijk vindt. Zo suggereert blijdschap dat een politiek doel dichterbij komt, terwijl boosheid impliceert dat een doel wordt gefrustreerd. Omgekeerd doet een gebrek aan bezieling dus vermoeden dat een onderwerp een politicus niet zo bezighoudt.

bron: Trouw, 11 september 2012

- Misschien houdt de waardering van emoties verband met hoe we in verschillende tijden denken over wat het wezen van de mens is. In tekst 4 en 5 komen verschillende waarderingen van emoties naar voren die uitgaan van de redelijkheid van de mens.
- 3p 7 Welke tekst sluit volgens jou het beste aan bij de redelijkheid van de mens, tekst 4 of tekst 5?
Beargumenteer je antwoord en leg daarin voor elk van de twee teksten het verband uit tussen de waardering van emoties en de redelijkheid van de mens.

- Dat emoties in de politiek een steeds grotere rol spelen, blijkt ook uit de opvattingen van de Franse politicoloog Dominique Moïsi. Hij is ervan overtuigd dat internationale politiek weinig te maken heeft met rationele argumenten of strategisch handelen. Volgens hem wordt de politiek in verschillende culturele gebieden bepaald door emoties.
- De westerse politiek – in Amerika en Europa – komt volgens Moïsi voort uit angst. Men is bang voor terrorisme uit de Arabische wereld, voor de opkomst van economische grootmachten als Azië, China in het bijzonder, en voor het aantasten van westerse waarden door de islam.
- De Arabische wereld – het Midden-Oosten – bedrijft volgens Moïsi politiek vanuit vernedering. Vernedering die is ontstaan toen men aan het Westen het Ottomaanse Rijk verloor, dat tot het eind van de 17e eeuw tot de machtigste naties ter wereld behoorde. Maar ook het feit dat de Arabische landen door toedoen van de westerse wereld beperkt toegang hebben tot de wereldmarkt, voedt het gevoel van vernedering.
- Volgens Moïsi bestoken de westerse en Arabische landen elkaars waardensystemen vanuit deze emoties. Om het probleem tussen de twee culturen op te lossen, bepleit hij meer aandacht voor de emoties angst en vernedering. Omdat angst en vernedering volgens hem basisemoties zijn, creëert dat wederzijds begrip. Met deze politieke visie verbindt Moïsi het debat over cultuurrelativisme aan het debat over emoties.
- In emotietheorieën worden doorgaans twee verschillende betekenissen van basisemoties gehanteerd. In het debat over het ontstaan van emoties staan reductionisten en constructivisten tegenover elkaar.
- 3p 8 Beargumenteer dat Moïsi het cultuurrelativisme bestrijdt.
Leg daarbij uit welke betekenis van basisemoties Moïsi hanteert en dat Moïsi het reductionisme combineert met het constructivisme.

Niet alleen in theorieën over internationale politiek komt meer ruimte voor emoties, ook in politieke bewegingen spelen ze een expliciete rol, zoals verontwaardiging bij de Occupy-beweging.

De Occupy-beweging ontstond in 2010 met protesten van Spaanse jongeren die zichzelf 'los indignados' (de verontwaardigden) noemden. In 2011 bezetten jongeren in West-Europa en de Verenigde Staten pleinen en parken om hun verontwaardiging te uiten over de politiek in westerse democratieën. Tijdens openbare bijeenkomsten, debatten en toespraken deelden ze hun verontwaardiging en probeerden toehoorders van het belang van deze emotie te overtuigen.

Journaliste en activiste Naomi Klein hield in 2011 een toespraak voor Occupy Wall Street. Hieronder volgen in willekeurige volgorde drie tekstfragmenten uit het begin, midden en eind van Kleins toespraak.

fragment A

Laten we met elkaar omgaan vanuit een besef dat we zij aan zij moeten vechten gedurende vele, vele jaren. Want de taak die voor ons ligt zal niets minder van ons verlangen.

Dit mooie moment is het belangrijkste in de wereld en laten we er zo mee omgaan. Want dit is wat het is. Echt waar.

fragment B

Gisteren zei een van de sprekers op de werkbijeenkomst: "We hebben elkaar gevonden". Dit gevoel vangt de schoonheid van wat hier wordt gecreëerd: een ruime open plek – met een gedachtegoed dat zo groot is dat geen enkele ruimte het kan bevatten – voor alle mensen die een betere wereld willen om elkaar in te vinden. We zijn zeer dankbaar.

fragment C

Jullie hebben geen einddatum vastgesteld voor jullie aanwezigheid hier. Dit is wijs. Pas als je op je plek blijft kun je wortelen. Dit is essentieel. Het is een feit dat in het informatietijdperk vele bewegingen opbloeien als prachtige bloemen, maar even snel uitgebloeid raken. Dat komt omdat ze geen wortels hebben.

- 4p 9 Eén van de grondleggers van de retorica, Aristoteles, is van mening dat toespraken en redevoeringen een ommekeer teweeg kunnen brengen. Zet de drie fragmenten in de juiste volgorde volgens Aristoteles' retorica. Beargumenteer je keuze aan de hand van Aristoteles' opvatting over de retorische werking van begin, middenstuk en eind van een toespraak. Leg tot slot uit op welke manier een toespraak een ommekeer teweeg kan brengen.

Het opvallende aan de Occupy-beweging is dat aanhangers van tegengestelde politieke kleuren zich bij de beweging aansluiten. Allemaal streven ze naar een ideale staat. Wat de Occupiers bindt, is hun verontwaardiging over de graaicultuur van banken in de westerse democratieën die oncontroleerbare overheidsschulden veroorzaakt. Daardoor ontstaat volgens

de Occupiers een oneerlijke verdeling van macht en geld.

Aristoteles' leermeester Plato streefde ook naar een ideale staat. In zijn beschrijving van een stabiele samenleving formuleert hij kritiek op de retorica, die verband houdt met zijn opvatting over de ziel.

- 3p 10 In welk opzicht is Plato's kritiek op de retorica **wél** en in welk opzicht is deze kritiek **niet** van toepassing op de Occupiers?
Leg je antwoord uit en beargumenteer of Plato de Occupiers wel of niet zou veroordelen aan de hand van zijn opvatting over de ziel.

Eén emotie die binnen uiteenlopende politieke theorieën al eeuwen een belangrijke rol vervult, is de emotie medelijden. De meningen over de rol van medelijden in de politiek lopen echter zeer uiteen.

De Duitse filosofe Hannah Arendt bijvoorbeeld vindt dat medelijden niet in de politiek thuishoort. Medelijden met sociaal zwakkeren is in haar ogen een uiting van machtswellust. Degenen die medelijden hebben, plaatsen zichzelf als machtigen op grote afstand van degenen met wie ze medelijden hebben en dat kan leiden tot gruwelijk leed en wreedheden. In deze opvatting verhoudt zij zich tot de visies op medelijden van Nietzsche en Rousseau.

- 3p 11 Leg uit of Arendt het met Rousseaus opvatting over medelijden eens is en of zij het met Nietzsches opvatting over medelijden eens is.
Beargumenteer vervolgens met behulp van deze uitleg of jij vindt dat de emotie medelijden thuishoort in de politiek.